

Wyciąg z załącznika nr 2
do Regulaminu konkursów przedmiotowych
dla uczniów dotychczasowych gimnazjów
i klas dotychczasowych gimnazjów prowadzonych
w szkołach innego typu woj. małopolskiego
organizowanych w roku szkolnym 2017/2018

Małopolski Konkurs Chemiczny
dla uczniów dotychczasowych gimnazjów i klas dotychczasowych gimnazjów
prowadzonych w szkołach innego typu województwa małopolskiego
w roku szkolnym 2017/2018

I. Tematyka konkursu:

1. Zadania konkursowe etapu szkolnego będą obejmować treści nauczania i wymagania opisane w podstawie programowej przedmiotu chemia dla III etapu edukacyjnego, o której mowa w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.), z pominięciem treści zawartych w punktach 8 i 9 (chemia organiczna).
2. Zadania konkursowe etapu rejonowego będą obejmować treści nauczania i wymagania obowiązujące na etapie szkolnym, a także treści opisane w punkcie 8 w/w podstawy programowej (Węgiel i jego związki z wodorem), a także mogą zawierać zagadnienia dotyczące:
 - 2.1. podstawowych właściwości fizycznych tlenków: CO, CO₂, SiO₂, N₂O, NO, N₂O₃, NO₂, N₂O₅, P₄O₁₀, SO₂, SO₃, Al₂O₃, ZnO oraz tlenków pierwiastków grup 1. i 2. układu okresowego, ich otrzymywania i zachowania wobec wody, kwasów i zasad (z uwzględnieniem tworzenia hydroksokompleksów w reakcjach tlenków amfoterycznych z zasadami);
 - 2.2. podstawowych właściwości fizycznych, otrzymywania i charakteru chemicznego amoniaku, wodorotlenków metali grup 1. i 2. oraz Al(OH)₃ i Zn(OH)₂ (z uwzględnieniem tworzenia hydroksokompleksów w reakcjach wodorotlenków amfoterycznych z zasadami);
 - 2.3. obliczeń związanych z pojęciami: mol, masa molowa, masy atomów i cząsteczek, objętość molowa gazu w warunkach normalnych oraz interpretacją ilościową równań reakcji w ujęciu molowym, masowym i objętościowym (dla gazów), rozpuszczalnością, wzorami empirycznymi i rzeczywistymi, wydajnością reakcji.
3. Zadania konkursowe etapu wojewódzkiego będą obejmować treści nauczania i wymagania obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym oraz dodatkowo opisane w punktach 9.1 - 9.9 w/w podstawy programowej (Pochodne węglowodorów. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym), a także mogą zawierać zagadnienia dotyczące:
 - 3.1. określania stopni utlenienia pierwiastków w stanie wolnym oraz w związkach i jonach nieorganicznych,

- 3.2. stosowania pojęć: utlenianie, redukcja, utleniacz, reduktor oraz dobierania współczynników w równaniach reakcji utleniania-redukcji metodą bilansu elektronowego,
- 3.3. szeregu aktywności metali – przewidywania zachowania metali wobec wody, roztworów soli, kwasów nieposiadających silnych właściwości utleniających oraz zachowania metali stojących w szeregu aktywności za wodorem wobec kwasów posiadających silne właściwości utleniające (stężony i rozcieńczony roztwór HNO_3 , stężony roztwór H_2SO_4),
- 3.4. określania odczynu roztworów kwasów, wodorotlenków, amoniaku i soli (hydroliza),
- 3.5. obliczeń związanych z pojęciem stężenia molowego substancji i jonów w roztworze,
- 3.6. węglowodorów nasyconych i nienasyconych (alkany, cykloalkany, alkeny, cykloalkeny, alkiny), a w szczególności:
 - ustalania wzorów sumarycznych, strukturalnych i półstrukturalnych oraz nazw systematycznych węglowodorów i ich fluorowcopochodnych o łańcuchach węglowych prostych i rozgałęzionych,
 - stosowania pojęć: rzędowość atomów węgla w cząsteczce węglowodoru nasyconego, wzór ogólny, izomeria,
 - izomerii węglowodorów i ich fluorowcopochodnych: konstytucyjnej (łańcuchowa, łańcuchowo-pierścieniowa, położenia podstawnika i położenia wiązania wielokrotnego) i geometrycznej typu cis-trans,
 - właściwości chemicznych alkanów i cykloalkanów (spalanie, substytucja atomu (atomów) wodoru przez atom (atomy) chloru albo bromu przy udziale światła),
 - właściwości chemicznych węglowodorów nienasyconych (spalanie, addycja: H_2 , Cl_2 , Br_2 , HCl , HBr , H_2O (reguła Markownikowa) – z wyłączeniem zachowania alkinów wobec wody.
4. Zadania w każdym etapie będą zawierać zarówno elementy obliczeniowe, jak i problemowe przeznaczone dla uczniów zainteresowanych chemią i poszerzających wiadomości uzyskane w szkole. Zadania mogą wymagać analizy informacji wprowadzającej, która może zawierać elementy wykraczające poza podany zakres materiału.
5. W każdym etapie wymagana jest znajomość przebiegu doświadczeń chemicznych określonych w treściach podstawy programowej chemii – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.) wraz z treściami rozszerzającymi.
6. Zadania na kolejnych etapach będą różnicowane pod względem stopnia trudności.
7. Podczas rozwiązywania zadań na każdym etapie konkursu będzie można korzystać wyłącznie z układu okresowego i tablicy rozpuszczalności soli i wodorotlenków, które zostaną dołączone do zadań konkursowych, a także z kalkulatora, który posiada tylko podstawowe działania matematyczne (dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie) oraz pierwiastkowanie i obliczanie procentów. Zabrania się korzystania z kalkulatorów w telefonie komórkowym, z własnych tablic, podręczników, książek oraz wszelkich środków łączności, jak np. telefony komórkowe. Zabronione jest również używanie korektorów w trakcie rozwiązywania zadań.

II. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczestników:

Uczeń:

- 1) czyta tekst ze zrozumieniem, analizuje go i wyciąga prawidłowe wnioski,
- 2) rozwija wyobraźnię związaną z czynnościami laboratoryjnymi,
- 3) wykorzystuje posiadaną wiedzę do projektowania doświadczeń chemicznych oraz formułuje obserwacje i wnioski dotyczące ich przebiegu,
- 4) ilustruje przebieg procesów chemicznych zapisując ich równania w formie cząsteczkowej, a dla reakcji zachodzących w roztworach wodnych – dodatkowo – w formie jonowej (tzw. pełnej i skróconej),
- 5) rozwiązuje zadania rachunkowe (z zachowaniem cyfr znaczących, czyli dokładności wynikającej z dokładności danych i przybliżeń zgodnych z regułami matematycznymi), przedstawiając swój tok rozumowania,
- 6) stosuje do rozwiązania zadań podstawowe zagadnienia matematyczne zawarte w podstawie programowej do gimnazjum,
- 7) podczas rozwiązywania zadań rachunkowych dobrze przekształca wzory i wykonuje poprawne obliczenia,
- 8) analizuje przedstawiony problem i wyciąga prawidłowe wnioski,
- 9) korzysta z dołączonych tablic chemicznych,
- 10) wykorzystuje poznane prawa chemiczne do interpretacji równań reakcji chemicznych i przy rozwiązaniu zadań obliczeniowych i problemowych,
- 11) formułuje uogólnienia w oparciu o podane informacje szczegółowe,
- 12) konstruuje schematy, tabele i wykresy,
- 13) poprawnie interpretuje wykresy, informacje oraz dane liczbowe przedstawione w różnorodnej formie,
- 14) konstruuje wzory strukturalne i półstrukturalne różnego rodzaju izomerów węglowodorów i ich fluorowcopochodnych (etap wojewódzki),
- 15) stosuje zasady bilansu elektronowego – dobiera współczynniki stechiometryczne w równaniach reakcji utleniania-redukcji w formie cząsteczkowej i jonowej (etap wojewódzki),
- 16) posługuje się prawidłowymi systematycznymi nazwami związków.

III. Wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela

1. Etap szkolny – podręczniki i zbiory zadań do nauki chemii w gimnazjum dopuszczone do użytku szkolnego przez MEN do nowej podstawy programowej.
2. Etap rejonowy i etap wojewódzki – literatura obowiązująca do etapu szkolnego oraz:
 - 1) Litwin M., Styka-Wlazło Sz., Szymońska J., *To jest chemia 1,2. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony*, Nowa Era, Warszawa.
 - 2) Pazdro K. M., Rola-Noworyta A., *Zbiór zadań z chemii dla liceów i techników. Zakres rozszerzony*, Oficyna Edukacyjna *Krzysztof Pazdro, Warszawa.
 - 3) Poźniczek M. M., Kluz Z., *Z chemią w przyszłość 1,2,3. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych. Zakres rozszerzony uzupełniony treściami z wcześniejszych etapów edukacyjnych*, Wydawnictwo ZamKor, Kraków.